

ombudsman

už 20 let pomáháme bez rozdílu

Diagnostický ústav a Středisko výchovné péče

Zpráva z návštěvy zařízení

Adresa zařízení:	Na Dlouhé mezi 69/19, Hodkovičky, 147 00, Praha 4
Zřizovatel:	Ministerstvo školství, mládeže a tělovýchovy
Ředitel:	PaedDr. Jan Toman
Typ zařízení:	diagnostický ústav
Kapacita:	64 dětí
Datum návštěvy:	26. až 27. února 2020
Datum vydání zprávy:	15. července 2020
Návštěvu provedli:	Mgr. Bc. Tereza Gajdušková, Mgr. Štěpán Jílka, Mgr. Jan Veselý, Ph.D.

Mgr. Monika Šimůnková
zástupkyně veřejného ochránce práv

ombudsman

už 20 let pomáháme bez rozdílu

Sp. zn.: 83/2019/NZ/TG

Č. j.: KVOP-25646/2020

Diagnostický ústav a Středisko
výchovné péče, Praha 4, Na
Dlouhé mezi 19

Obsah

Úvodní informace	3
Shrnutí	7
Oddělení Cesta Řevnice.....	8
1. Kontakt s rodinou a přáteli	8
2. Samostatné vycházky	11
3. Volba účesu a oblečení.....	11
Oddělení Sulická	13
4. Kontakt s rodinou a přáteli	13
5. Samostatné vycházky	14
Přehled opatření k nápravě.....	15

Úvodní informace

Systematická návštěva a její cíl

Od roku 2006 veřejný ochránce práv plní **úkoly národního preventivního mechanismu** podle Opčního protokolu k Úmluvě proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.¹ Současný ochránce JUDr. Stanislav Křeček tuto část své působnosti přenesl na svou zástupkyni, tedy na mě.²

Proto **systematicky navštěvuji místa (zařízení)**, kde se nacházejí nebo mohou nacházet osoby omezené na svobodě, a to jak z moci úřední, tak v důsledku závislosti na poskytované péči. Diagnostický ústav je jedním ze zařízení, jež mohu navštívit.³

Cílem návštěv je posílit ochranu před špatným zacházením.⁴ Návštěvy probíhají zásadně neohlášeně a jejich provedením zpravidla pověřuji pracovníky Kanceláře veřejného ochránce práv,⁵ konkrétně právníky, psychology, speciální pedagogy a sociální pracovníky. Šetření spočívá v prohlídce zařízení, pozorování, rozhovorech s ředitelem, zaměstnanci a umístěnými dětmi, studiu vnitřních předpisů zařízení a dokumentace.⁶ Návštěvy jsou **preventivní, s cílem působit do budoucna** a zvyšovat standard poskytování péče.

Zpráva z návštěvy a vyjádření zařízení

Po každé návštěvě **sepíši zprávu. Většinou obsahuje návrhy opatření k nápravě.** Zpráva slouží k dialogu se zařízením a jako vodítko k předcházení špatnému zacházení nebo jeho odstranění. **Zpráva nepopisuje zjištěnou správnou praxi zařízení** odpovídající dobrým standardům zacházení. **Soustředí se pouze na možné nedostatky.** Proto může působit velice nepříznivě a nevyváženě. Prosím čtenáře zprávy, aby na to pamatovali. Bez ohledu na závěry zprávy si vážím náročné práce všech zaměstnanců zařízení.

1 Na základě § 1 odst. 3 a 4 zákona č. 349/1999 Sb., o veřejném ochránci práv, ve znění pozdějších předpisů.

2 Podle § 2 odst. 4 zákona o veřejném ochránci práv. Více na www.ochrance.cz, v sekci *Veřejný ochránce práv, Rozdělení působnosti*.

3 Podle § 1 odst. 4 písm. a) zákona o veřejném ochránci práv.

4 Špatným zacházením se rozumí jednání, které nerespektuje lidskou důstojnost a dosahuje určitého stupně závažnosti (samo o sobě, nebo při kumulativním účinku jednotlivých zásahů). Ve školských zařízeních pro výkon ústavní nebo ochranné výchovy může mít špatné zacházení například podobu špatných materiálních podmínek, pokud by jimi byla překročena nevyhnutelná míra strádání a ponížení spojená s omezením osobní svobody, neprofesionálního jednání nebo dokonce násilí ze strany personálu, nezajištění ochrany před ublížením nebo zneužitím ze strany třetích osob, nerespektování práva na soukromí, práva na rodinný život (neoprávněné omezování kontaktu s rodinou), nerespektování sociální autonomie či práva dítěte na spoluúčast při rozhodování o vlastním životě.

5 Podle § 25 odst. 6 zákona o veřejném ochránci práv.

6 Podle § 21a ve spojení s § 15 zákona o veřejném ochránci práv.

Zprávu pošlu zařízení se žádostí o vyjádření k popsaným zjištěním a navrženým opatřením.⁷ Pečlivě se zabývám sdělením (vysvětlením), které mi zařízení zašle.

Navržená **opatření k nápravě** se liší svou naléhavostí, náročností a dobou potřebnou k provedení. Pro snazší orientaci obsahuje zpráva na konci **přehled** opatření k nápravě. Navrhuji také **termín provedení**.

- Bezodkladná opatření je třeba provést zpravidla do 7 dnů od obdržení zprávy. Je-li jejich realizace náročná, je třeba je provést v nejkratší možné době. Za bezodkladná pokládám opatření, která považuji za naléhavá a příkládám jim velkou důležitost, anebo která považuji za objektivně snadno realizovatelná.
- Opatření s delší lhůtou je třeba provést ve stanovené lhůtě, zpravidla do jednoho, tří, šesti měsíců, jednoho roku.
- Opatření s průběžným plněním formuluji tam, kde je třeba zavést do praxe určitý pracovní postup nebo styl práce, nebo naopak něčeho se napříště zdržet. Očekávám, že se tak stane bezodkladně a bude se dbát na uplatňování do budoucna.

Ráda bych, aby zařízení ve vyjádření ke zprávě sdělilo, že (1) opatření provedlo a jak, nebo (2) kdy a jak opatření provede, nebo (3) navrhne jiné vhodné opatření a termín.

Pokud budu vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů **považovat za dostatečná**, vyrozumím je o tom. Mohu si rovněž vyžádat doplňující vyjádření. Rozhodující je vysvětlení zjištěných pochybení, doložení opatření k nápravě či věrohodný příslib jejich provedení.

Pokud vyjádření zařízení nebo dalších oslovených orgánů **nebudu považovat za dostatečná**, vyrozumím o tom nadřízený úřad (vládu, není-li nadřízeného úřadu), případně informuji veřejnost.⁸ Rovněž mohu přijet na kontrolní návštěvu.

Po ukončení vzájemné komunikace **zveřejním anonymizovanou zprávu z návštěvy zařízení** (s výjimkou jmen osob pověřených vedením zařízení) a **obdržená vyjádření** na svých internetových stránkách⁹ a v databázi Evidence stanovisek ochránce (ESO).¹⁰

Po dokončení řady návštěv zařízení téhož druhu **vydávám tzv. souhrnnou zprávu**. Tu také zveřejňuji a posílám ji příslušným orgánům veřejné moci. V souhrnné zprávě bez vazby na konkrétní zařízení shrnuji svá zjištění a doporučená opatření k nápravě, navrhuji systémová doporučení, případně vytvářím standard dobrého zacházení. Souhrnná zpráva může sloužit nenavštíveným zařízením jako vodítko k odstranění špatného zacházení a jeho předcházení.

7 Ustanovení § 21a odst. 3 a 4 zákona o veřejném ochránci práv.

8 Tzv. sankční opatření, u kterých se postupuje obdobně podle § 20 odst. 2 zákona o veřejném ochránci práv.

9 Na stránkách www.ochrance.cz v sekci *Ochrana osob omezených na svobodě*.

10 Evidence stanovisek ochránce (ESO) je dostupná z <https://eso.ochrance.cz>.

Charakteristika zařízení

Diagnostický ústav a Středisko výchovné péče, Praha 4, Na Dlouhé mezi 19, je školským zařízením pro výkon ústavní výchovy nebo ochranné výchovy.

Návštěva byla zaměřena pouze na diagnostický ústav, respektive na jeho dvě oddělení určená dívkám závislým nebo experimentujícím s návykovými látkami. Jedná se o jediné oddělení svého druhu v České republice.

Oddělení Cesta Řevnice (dále také „oddělení Cesta“) je krátkodobou terapeutickou komunitou pro nezletilé problematické uživatelky drog věkové kategorie 15 až 18 let.¹¹ Funguje od roku 1997, dříve bylo součástí diagnostického ústavu v Dobřichovicích. Pobyt na oddělení trvá zpravidla 8 týdnů a má kapacitu 10 míst. Do roku 2019 fungoval program na principu tzv. uzavřené skupiny, tzn., nastoupit do něj bylo možné pouze jednou za 8 týdnů, celá skupina poté absolvovala program, včetně všech jeho částí, společně. Na přelomu let 2019 a 2020 se tato praxe změnila, nyní je možné do programu nastoupit kdykoliv. V jeden okamžik se v něm tedy setkávají dívky v různých fázích jeho absolvování. Do programu nastupují dívky po absolvování základního pobytu v diagnostickém ústavu Praha 4, Na Dlouhé mezi 19.

Oddělení Sulická (dále také „oddělení S“) je situováno v areálu Dětského centra při Thomayerově nemocnici, v samostatném domě nazývaném „Domeček Naďa“. Je určeno dlouhodobým uživatelkám návykových látek, které mají zneužívání psychoaktivních látek již poměrně hluboce a pevně integrováno do svého životního stylu.¹² Kapacita programu je šest dívek.

Oddělení S slouží dle personálu:

- jako následné „doléčovací“ oddělení pro dívky, které absolvují program na oddělení Cesta, nebo
- pro dívky, jejichž problémy s drogami nejsou natolik závažné, aby absolvovaly program na oddělení Cesta.

Po celou dobu programu na oddělení S dívky navštěvují veřejnou školu. Smyslem programu je, vedle abstinence od návykových látek a zvládnání studijních povinností a nároků programu, také osvojení pozitivní změny v chování ze strany dívek a rovněž posílení jejich resilience, tedy schopnosti zvládat nepříznivé situace a překonávat krize. Cílem je návrat dívek do rodinného prostředí, případně, pokud toto není možné, jejich přemístění do jiného, otevřenějšího programu.

11 Výroční zpráva o činnosti školského zařízení za školní rok 2018/2019, str. 27.

12 Tamtéž, str. 25.

ombudsman

už 20 let pomáháme bez rozdílu

Sp. zn.: 83/2019/NZ/TG

Č. j.: KVOP-25646/2020

Diagnostický ústav a Středisko
výchovné péče, Praha 4, Na
Dlouhé mezi 19

Průběh návštěvy

Návštěva proběhla ve dnech 26. až 27. února 2020 bez předchozího ohlášení. Ředitel byl o návštěvě osobně informován při jejím zahájení. Zaměstnanci Kanceláře veřejného ochránce práv (dále jen „Kancelář“) mu předali pověření k provedení návštěvy, vyžádali si potřebnou součinnost a dokumentaci.

Návštěvu provedli právníci Kanceláře veřejného ochránce práv Mgr. Bc. Tereza Gajdušková a Mgr. Štěpán Jílka. Na šetření se též podílel pověřený expert z oboru práce s klienty závislými na návykových látkách Mgr. Jan Veselý, Ph.D.

Zaměstnanci Kanceláře navštívili zejména oddělení Sulická a oddělení Cesta Řevnice. Hovořili s ředitelem, vedoucími zaměstnanci obou oddělení, dvěma psychology i s několika klientkami. Na místě zastížený personál poskytl pracovníkům Kanceláře veškerou součinnost, za což děkuji. Oceňuji také ochotu vedení vést podnětný dialog již v průběhu návštěvy.

Shrnutí

Během návštěvy jsem se nesetkala se špatným zacházením ve smyslu Úmluvy proti mučení a jinému krutému, nelidskému či ponižujícímu zacházení nebo trestání.

Tzv. výchovně léčebná péče, kterou zařízení dívkám experimentujícím nebo závislým na drogách poskytuje, s sebou bezpochyby nese určitá specifika (např. potřebu v první fázi pobytu „odstříhnout“ dívky od rizikových momentů spouštějících nutkání vzít si drogu). Zákon tato specifika nijak nezohledňuje a personál zařízení se tak pohybuje v právním vakuu při vyvažování oprávněných zájmů umístěných dívek na jedné straně a jejich zákonem přiznaných práv na straně druhé. Věřím, že tato zpráva přispěje k diskusi o změně zákona o ústavní výchově, neboť návštěva nejen Vašeho zařízení mě utvrdila v názoru, že **je potřeba v zákonu zohlednit specifika péče o děti a mladistvé vyžadující výchovně léčebný režim**. Pokud se tak nestane, zařízení, která tento druh péče poskytují, budou nucena, ač v zájmu dětí, i nadále porušovat či obcházet zákon.

Z pravidel nastavených v rámci zařízení je zjevné, že práce s dívkami má svůj cíl, svůj směr, od velmi restriktivního úvodu až po závěr v podobě dlouhodobých dovolenek a ambulantního setkávání během poslední fáze. Z rozhovorů s personálem i dívkami je patrna vzájemná důvěra mezi nimi. **S čím naopak nesouhlasím**, a co ve zprávě na několika místech kritizuji, **je plošnost většiny opatření, zvláště těch režimových či omezovacích**. Pokud se zařízení rozhodne pro dočasné omezení práv některé z dívek, mělo by přitom **vycházet z individuálního zhodnocení situace dané dívky**, nikoliv z obecného nastavení pravidel.

Oddělení Cesta Řevnice

1. Kontakt s rodinou a přáteli

Dítě má právo na udržování kontaktu s osobami odpovědnými za výchovu a dalšími blízkými osobami, a to formou **korespondence, telefonických hovorů a osobních návštěv**.¹³ Ředitel může zakázat nebo přerušit návštěvu osob odpovědných za výchovu nebo jiných osob v zařízení v případě jejich nevhodného chování, které by nepříznivě působilo na výchovu dětí.¹⁴ Podobně může být přítomen při otevření listovní nebo balíkové zásilky dítěte, pokud je důvodné podezření, že zásilka má z výchovného hlediska závadný obsah nebo by mohla ohrozit zdraví či bezpečnost dětí, a uschovat ji na dobu omezenou dnem propuštění dítěte ze zařízení.¹⁵

1.1 Korespondence

Na oddělení Cesta Řevnice mohou dívky odesílat a přijímat dopisy po celou dobu pobytu. Při předávání došlé pošty může být dopis v přítomnosti klientky otevřen a zkontrolován obsah. Nemá jít o čtení dopisu, ale o kontrolu obsahu zásilky. Přijímání dopisů je pro klientky bez omezení, pokud nebylo soudem určeno jinak. Odesílání dopisů probíhá přes službu konajícího vychovatele, který je odesílá.¹⁶

Takto nastavená pravidla jsou zcela v souladu se zákonem.

Pod pojmem „korespondence“ je však nutno si představit kromě klasické listinné formy též jiné, moderní formy komunikace, např. elektronickou poštu¹⁷ či komunikaci přes sociální sítě. Tato oblast komunikace je pro klientky (a děti obecně) dnes mnohdy stěžejní, na druhou stranu v tomto konkrétním případě i poměrně riziková (kontakt s drogovou komunitou, utvrzování se v hraní dvojí hry, plánování útěku atp.). Na oddělení Cesta Řevnice proto v minulosti dívky neměly přístup ke svým mobilním telefonům, a to po celou dobu programu. Důvodem byla výše vyjmenovaná rizika – udržování kontaktu s drogovou komunitou, plánování útěku z psychicky náročného programu apod.

V posledních letech se pravidla v tomto směru poněkud rozvolnila, dívky po absolvování první fáze programu (tzn. po třech týdnech pobytu) získají možnost používat svůj telefon, i když pouze večer v rámci osobního volna. Při jeho přebírání musí personálu sdělit, co se

13 Ustanovení § 20 odst. 1 písm. n) zákona č. 109/2002 Sb., o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy ve školských zařízeních a o preventivně výchovné péči ve školských zařízeních a o změně dalších zákonů, ve znění pozdějších předpisů (dále jen „zákon o ústavní a ochranné výchově“).

14 Ustanovení § 23 odst. 1 písm. e) zákona o ústavní a ochranné výchově.

15 Ustanovení § 23 odst. 1 písm. f) zákona o ústavní a ochranné výchově.

16 Bod č. 12 vnitřního řádu oddělení Cesta Řevnice.

17 KRÍŠTEK, A. *Zákon o výkonu ústavní výchovy nebo ochranné výchovy a o preventivně výchovné péči*. Komentář. Praha: Wolters Kluwer ČR, 2017, str. 148.

s telefonem chystají dělat, zda například chtějí poslouchat hudbu, sledovat videa, podívat se na sociální sítě apod. Personál uváděl, že někdy dochází ke „kontrolě“ komunikace na sociálních sítích nebo obdobných komunikačních kanálech, avšak pouze tehdy, přijdou-li dívky samy s prosbou o rozebrání jejich komunikace a personálu ji samy předloží k nahlédnutí. Tento postup potvrdila pracovníkům Kanceláře také jedna z dívek. Ta dokonce uvedla, že dříve, když mobil nemohly mít u sebe, to bylo lepší. Byla tím sice izolovaná od okolí, což ji ze začátku sice vadilo, ale nyní (zpětně) to hodnotí tak, že nebyla vystavena hovorům s přáteli, kteří venku dále užívají návykové látky, jejich fotkám a videím, na nichž je vyobrazována aplikace drog, a dalším věcem, které by ji dráždily a podněcovaly myšlenky a chuť na drogy.

Personál popisoval nově zavedený přístup dívek k mobilním telefonům jako něco, co jim na jednu stranu ztěžuje práci, na druhou jsou si vědomi, že mobil je pro klientky velmi důležitý a jeho dlouhodobá nedostupnost ještě více ztěžuje pro ně již tak psychicky velmi náročný program. Jako další výhodu vnímají fakt, že pokud se podaří s dívkami navázat terapeutický vztah, lze s nimi v rámci programu rozebírat reálné situace vzešlé z komunikace s přáteli, a připravit je tak lépe na „rizika“ běžného života.

Zamezení přístupu k mobilnímu telefonu během prvních třech týdnů programu je pro dívky jistě nepříjemné a omezující. Zákon navíc nic takového neumožňuje. Dítě je povinno předat do úschovy na výzvu ředitele pouze předměty ohrožující výchovu, zdraví a bezpečnost, nikoliv mobilní telefon.¹⁸ Při posuzování toho, zda je zamezení přístupu k mobilním telefonům nedovoleným zásahem do práv dívek, je však nutno zohlednit mnohem víc. V první řadě to, zda se jedná o opatření učiněné v zájmu dívek. Právě zájem dítěte musí být totiž předním hlediskem při jakékoliv činnosti týkající se dětí.¹⁹ Zde je nutno vzít v úvahu, že Oddělení Cesta Řevnice je zařízením specifickým, poskytujícím tzv. výchovně léčebný režim dívkám, které experimentují nebo jsou závislé na návykových látkách. Pro tyto dívky může být časově omezený zákaz kontaktu s okolím v první fázi pobytu zcela rozhodujícím prvkem směrem k úspěšnosti celého programu. Důležitým aspektem omezení je rovněž to, že zákaz kontaktu není absolutní, nevztahuje se na rodiče a je časově omezen.

Ačkoliv, stejně jako tehdejší veřejná ochránkyně práv, nejsem zastáncem omezování práv dětí v rámci tzv. adaptační doby,²⁰ v odůvodněných případech považuji zamezení přístupu k mobilnímu telefonu ve vstupní fázi programu za adekvátní opatření učiněné v zájmu dívek. Za důležité však považuji, aby podobnému omezení předcházelo individuální posouzení situace konkrétní dívky a aby se nejednalo o automaticky a plošně uplatňované pravidlo. Pokud k omezení dojde, měl by personál průběžně vyhodnocovat, zda je nutné, aby omezení trvalo i nadále, či zde je možné je zrušit.

18 Ustanovení § 20 odst. 2 písm. d) zákona o ústavní a ochranné výchově.

19 Ustanovení čl. 3 Úmluvy o právech dítěte.

20 Více informací ve zprávách o šetření veřejného ochránce práv, sp. zn. 6064/2017/VOP a 6135/2017/VOP, zveřejněných na webových stránkách <https://eso.ochrance.cz/>.

1.2 Telefonické hovory

Telefonické hovory jsou dívkám dle vnitřního řádu umožněny pouze s rodiči, nejbližšími rodinnými příslušníky a zákonnými zástupci, pokud není určeno jinak. Telefonáty s jinými osobami jsou možné pouze výjimečně po schválení osobního terapeuta nebo psychologa. Po nástupu mají dívky možnost telefonovat ze společného, k tomu určeného telefonu v době osobního volna. Stejně tak mohou na oddělení telefonovat rodiče, přičemž ale v době programu nemusí být telefon obsluhován. V rámci splnění zadaných úkolů v základním programu, nejdříve však po třech týdnech od nástupu, mohou dívky využívat ke komunikaci s rodinou i vlastní mobilní telefon.²¹

Dívky potvrdily, že mohou prostřednictvím ústavního telefonu výhradně volat rodičů a přijímat hovory od nich. Pokud chtějí mluvit například s partnerem, mohou tak učinit pouze prostřednictvím svého mobilu (tzn. nejdříve po třech týdnech pobytu). Telefonní hovory jsou kontrolovány. To potvrdil jak personál, tak i samotné dívky. Kontrola probíhá tak, že dívky musí telefonovat na chodbě, tedy v doslechu personálu. Personál je informován, s kým dívky mluví.

Na přítomnost personálu během telefonátů dívek je nutno nahlížet podobně jako na zákaz, resp. kontrolu korespondence. To v praxi znamená, že časově omezený zákaz telefonování osobám mimo rodinu je v úvodu pobytu podle mého názoru možný a v zájmu dívek, pokud je řádně a individuálně odůvodněn. Co však vnímám jako neakceptovatelný zásah do práv dívek, je nerespektování důvěrnosti telefonátů po uplynutí této doby. Zákon personálu nic podobného neumožňuje a v tomto případě zde postrádám také onen potřebný zájem dítěte. Pokud totiž dítě smí užívat svůj telefon ke komunikaci s přáteli na sociálních sítích, což personál umožňuje a podle mého názoru správně to vnímá jako motivační prvek a výzvu směrem k práci s dívkami, nevidím důvod, proč by měl ve stejném období kontrolovat obsah jejich telefonátů. Naopak, podobně jako v případě komunikace dívek na sociálních sítích, i v případě telefonátu by k tomu měl personál přistoupit tak, že dívkám nabídne možnost konzultace pro ně obtížných situací vzešlých z telefonátů a ponechá na nich, zda této možnosti využijí, či nikoliv.

Opatření:

- 1) Respektovat důvěrnost telefonních hovorů dívek (průběžně).**

1.3 Návštěvy

Dívky mohou v zařízení navštěvovat pouze rodinní příslušníci, případně zákonní zástupci, a to v neděli od 14:00 do 18:00 hodin, pokud není mimořádně určeno jinak. Dle předchozí domluvy lze trávit návštěvy v areálu zařízení nebo i mimo. Návštěvu rodiče mohou využít také ke konzultaci s odpovědným pracovníkem. Dvakrát během pobytu se rodiče mohou

²¹ Bod č. 10 vnitřního řádu oddělení Cesta.

zúčastnit tzv. rodičovských setkání, která začínají v neděli ve 13:30 hodin a trvají cca hodinu.²²

Rodiče dle personálu dívky moc často nenavštěvují. Personál se je snaží k návštěvám motivovat, aktivně je kontaktuje a je údajně přístupný i domluvě na jiném návštěvním termínu, pokud to nějak zásadně nezasáhne do programu dívek a chodu oddělení. To potvrzuje také zápis v dokumentaci jedné z dívek. Ta nastoupila na oddělení v pátek, přičemž během příjmu bylo domluveno s matkou, že dceru navštíví ve středu nebo ve čtvrtek další týden. Matka byla z nástupu dcery do zařízení velmi rozrušena, z kontaktu s dcerou během pobytu vyjádřila obavy, proto jí byl nabídnut asistovaný telefonický hovor s dcerou na následující pondělí. O způsobu realizace tohoto opatření v dokumentaci není záznam. Lze však z tohoto dovodit, že v zařízení přistupují ke kontaktu dívek s rodiči individuálně a snaží se jej podporovat, což oceňuji.

2. Samostatné vycházky

Pokud se jedná o dítě starší 7 let věku, a nedošlo k zákazu nebo omezení v rámci opatření ve výchově, má dítě právo samostatně opustit zařízení se souhlasem pedagogického pracovníka za účelem vycházky.²³

Samostatné vycházky nejsou v základní části programu povoleny, možné jsou pouze společné, v doprovodu vychovatele. Samostatné vycházky mohou být součástí individuálního plánu klienta v navazující části programu. Také jsou možné s rodiči po individuální domluvě v době návštěv.²⁴

Dle personálu jsou vycházky v navazující části programu většinou spojeny s nějakým konkrétním cílem/účelem, typicky nácvikem sociální dovednosti (nácvik cesty do práce/školy, zakoupení jízdenky, domluvení brigády, návštěva pošty atd.). Během návštěvy pracovníků Kanceláře na oddělení se jedna z přítomných dívek vrátila z pošty, kde měla za úkol nechat úředně ověřit dokumenty související s přihláškou na střední školu.

Jedná se o obdobnou situaci jako v případě omezování přístupu k mobilnímu telefonu. I zde (obdobně jako u mobilních telefonů) považují za důležité, aby pravidlo nebylo uplatňováno plošně, ale aby možnost vycházky personál zvažoval u každé z dívek zvlášť v závislosti na jejich možnostech a schopnostech.

3. Volba účesu a oblečení

Pokud si chce některá z dívek „výrazně změnit účes“, musí dle vnitřního řádu tuto změnu předem prokonzultovat s vychovatelem a rodiči. Důraz je kladen také na čistotu

22 Bod č. 9 vnitřního řádu oddělení Cesta Řevnice.

23 Ustanovení § 20 odst. 1 písm. p) zákona o ústavní a ochranné výchově.

24 Bod č. 13 vnitřního řádu oddělení Cesta.

a přiměřenost v rámci oblékání, zvláště když se dívka setkává s rodiči, zákonnými zástupci či s institucemi. Nevhodné oblečení může být důvodem k tomu, že nebude povolena vycházka mimo objekt.

V případě účesu nevidím žádný důvod, proč by jeho změnu, jakkoliv výraznou, měly dívky konzultovat s vychovateli. Účes považuji za projev osobnosti člověka,²⁵ který nijak nesouvisí s účelem pobytu dívky v zařízení. Nijak neovlivňuje úspěšnost či neúspěšnost dívky v programu, program nenarušuje, neznemožňuje jeho plnění. Navrhuji proto tuto povinnost z vnitřního řádu vypustit.

Podobně vnímám povinnost přiměřeného oblékání a případný zákaz vycházky v případě, že tuto povinnost dívky nesplní. Na jednu stranu rozumím snaze zařízení dívky „vychovávat“ k tomu, jak vystupovat na veřejnosti, jak jednat s úřady, se zaměstnavatelem apod. To však lze podle mého názoru také pomocí jiných nástrojů, např. individuální konzultací před pracovním pohovorem, návštěvou úřadu apod. Nevím, jakým způsobem personál s tímto bodem vnitřního řádu pracuje, ale neumím si představit, jak dívku ve věku 15 až 18 let vychovatel donutí obléct si něco, s čím dívka nesouhlasí, a už vůbec ne, jaký na ni tento okamžik může mít výchovný vliv.

Navrhuji výše uvedené body z vnitřního řádu vyškrtnout.

Opatření:

- 2) Vyškrtnout z vnitřního řádu část týkající se změny účesu a vhodnosti oblečení (bezodkladně).**

25 Ustanovení § 81 a násl. zákona č. 89/2012 Sb., občanského zákoníku, ve znění pozdějších předpisů.

Oddělení Sulická

Pobyt na oddělení trvá zpravidla 3 až 6 měsíců a je rozdělen do tří fází (A, B, C). Ty se liší především rozdílným (postupně narůstajícím) poměrem volnosti a autonomie klientek. Fáze A je adaptační, ve které sice dívky již chodí do školy, ale jinak je jejich pohyb mimo oddělení (vycházky, pobyty v rodině) minimální. Fáze B je hlavní, „běžná“ a C je pokročilá, kdy se dívky připravují na odchod a jsou častěji mimo zařízení. Klientky se dle událostí pohybují fázemi oběma směry (a při vzestupném pohybu nemohou fázi B přeskočit). Pro postup do závěrečné fáze dívka vypracuje společně se svým klíčovým pracovníkem individuální plán pro fázi C a odchod z oddělení. V závěrečné fázi jsou dívky často na tzv. dlouhodobé dovolence²⁶ doma u rodiny. Zůstávají v kontaktu se svým klíčovým pracovníkem, případně vedoucím oddělení, dojíždějí na pravidelné a plánované kontroly na oddělení a plní osobní kontrakt, na jehož vytvoření před odchodem samy spolupracovaly.²⁷

4. Kontakt s rodinou a přáteli

Na oddělení Sulická mohou dívky absolvovat tzv. dovolenky u rodičů (víkendové pobyty) až ve druhé fázi pobytu, a to pouze jednou za 14 dnů. Absenci dovolenek v první fázi pobytu považují za přiměřenou, neboť je to fáze, která trvá dle okolností 1 až 2 týdny, a jedná se tedy o jednu, maximálně dvě dovolenky. Úvodní omezení pobytu v domácím prostředí u dívek, které jsou dlouhodobými uživatelkami návykových látek, považují v takto krátce vymezené podobě za přiměřené opatření umožňující personálu navázat s dívkami vztah důležitý pro další práci s nimi.

Mám však pochybnosti o smyslu druhého pravidla, totiž povolení dovolenek pouze jednou za 14 dnů ve druhé fázi pobytu. Pokud některé zařízení uplatňuje podobnou praxi, ptám se, jaký to má význam a zda tímto nemůže docházet k nepřiměřenému omezování kontaktu dětí s rodiči v případě, kdy si rodiče daný víkend z objektivních důvodů nemohou vzít dívku domů.

Opatření:

- 3) Sdělit, jaký účel má povolení pobytu u rodičů pouze jednou za 14 dnů a jaké důsledky by mělo zrušení tohoto pravidla (spolu s vyjádřením ke zprávě).**

Přestože zařízení kontakt dívek s rodinou a přáteli určitým způsobem reguluje, ze zjištění učiněných během návštěvy vyplývá, že si personál je vědom toho, že se dívky po ukončení pobytu budou do původního prostředí vracet a s tímto faktem průběžně pracuje. Personál např. ve vztahu k drogám (při pobytu mimo zařízení) nechává dívky selhávat, přičemž se ale snaží, aby toto selhávání probíhalo čím dál méně a ve větších časových rozestupech, tedy

²⁶ Ustanovení § 23 odst. 1 písm. c) zákona o ústavní a ochranné výchově.

²⁷ Vnitřní řád oddělení Sulická.

aby dívky „selhávaly lépe a lépe“. Toto pojetí někdy kontrastuje s pojetím OSPOD. Při návštěvě byli pracovníci Kanceláře přítomni situace, kdy OSPOD jedné z dívek nepovolil dovolenku u otce. Důvodem byl fakt, že dívka během minulé dovolenky užila návykové látky. Zákaz dovolenky se odehrál cca měsíc předtím, než měla tato dívka nabýt zletilosti. Personál oddělení s tímto postupem OSPOD nesouhlasil, což odůvodňoval tím, že od poslední dovolenky uběhla nějaká doba, v zařízení s dívkou pracovali a teď se nabízí možnost, aby dívka v praxi ukázala, zda obstojí, či ne. Pokud by neobstála, mělo by zařízení další měsíc na to, aby s dívkou pracovalo na eliminaci důvodů selhání. Naopak pokud k selhání dívky dojde po nabytí zletilosti (a ukončení ústavní výchovy), dívka tuto podporu při selhání mít nebude.

V tomto názoru zařízení podporuji a nastolenou praxi oceňuji.

5. Samostatné vycházky

V úvodu části věnující se samostatným vycházkám je nutné zmínit (a ocenit) praxi oddělení, dle které dívky navštěvují běžné veřejné školy. Nejedná se samozřejmě o samostatné vycházky tak, jak je předpokládá zákon, nicméně i tento čas strávený mimo zdi zařízení zabraňuje společenské izolaci dívek, a proto jej vnímám velmi pozitivně.

Co se týče samostatných vycházek ve smyslu zákona o ústavní a ochranné výchově, první taková vycházka zpravidla zakončuje fázi A, je tedy dívkám umožněna po zhruba 1 až 2 týdnech pobytu v programu. Ve fázi B mohou dívky samostatně opouštět zařízení (s výjimkou docházky do školy) dvakrát týdně: jednou v pracovní části týdne na 2 hodiny a jednou o víkendu na 4 hodiny.²⁸

Jsem si vědoma specifikace cílové skupiny oddělení, proto nebudu podobně (jako v kapitole o kontaktu s rodinou a přáteli) kritizovat omezení samostatných vycházek v úvodní fázi pobytu. Opět (jako ostatně v celé zprávě) však apeluji na zařízení, aby vždy zvažovali okolnosti konkrétního případu, a pokud se rozhodnou vycházky v úvodu omezit, aby toto rozhodnutí vycházelo z individuálního posouzení případu.

Zařízení nebudu doporučovat ani to, aby dívkám ve fázi B umožňovalo samostatnou vycházku pokud možno každý den, jako tak zpravidla činím. Nicméně i při zvážení specifikace cílové skupiny bych se přimlouvala za to, aby se počet povolených samostatných vycházek ve fázi B zvýšil, a to alespoň na dvě v pracovní části týdne, dohromady tedy na tři týdně.

Opatření:

- 4) Zvýšit počet povolených samostatných vycházek na dvě v pracovní části týdne (do 3 měsíců).**

28 Vnitřní řád oddělení Sulická.

Přehled opatření k nápravě

Oddělení Cesta Řevnice

Bezodkladně	• Vyškrtnout z vnitřního řádu část týkající se změny účesu a vhodnosti oblečení (opatření č. 2).
Průběžně	• Respektovat důvěrnost telefonních hovorů dívek (opatření č. 1).

Oddělení Sulická

Spolu s vyjádřením ke zprávě	• Sdělit, jaký účel má povolení pobytu u rodičů pouze jednou za 14 dnů a jaké důsledky by mělo zrušení tohoto pravidla (opatření č. 3).
Do 3 měsíců	• Zvýšit počet povolených samostatných vycházek na dvě v pracovní části týdne (opatření č. 4).